

Sygn. akt I ACa 821/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lutego 2018 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Agnieszka Bednarek - Moraś
Sędziowie:	SSA Artur Kowalewski SSA Halina Zarzeczna (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Emilia Startek

po rozpoznaniu w dniu 21 lutego 2018 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa J. S.

przeciwko I. G.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 21 czerwca 2017 roku, sygn. akt I C 1408/15

I. **oddala apelację,**

II. **zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 8.100 (osiem tysięcy sto) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

Artur Kowalewski Agnieszka Bednarek - Moraś Halina Zarzeczna

Sygn. akt. I ACa 821/17

UZASADNIENIE

J. S. wniosła powództwo o uznanie za bezskuteczne w stosunku do niej umów darowizny, które następnie pismem z dnia 22 grudnia 2015 r. sprecyzowała wnosząc ostatecznie

o uznanie za bezskuteczną w stosunku do siebie umowy darowizny:

- lokalu mieszkalnego położonego w M. przy ulicy (...), dla którego Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie XI Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Policach prowadzi księgę wieczystą numer (...);

- lokalu mieszkalnego położonego w M. przy ulicy (...), dla którego Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie XI Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Policach prowadzi księgę wieczystą numer (...);

zawartych między pozwaną, a K. Z. w formie aktu notarialnego z dnia w dniu 18 listopada 2013 r. w celu ochrony wierzytelności powódki przysługującej jej wobec dłużnika L. Z., stwierdzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 21 maja 2015 r., wydanym w postępowaniu o sygn. akt I ACa 357/14 i obejmującym należność główną w kwocie 144.000 zł oraz odsetki ustawowe od kwot wskazanych w tytule egzekucyjnym, które na dzień wniesienia pozwu wynoszą: 131.790,50 zł. zwróciła się do Sądu z powództwem o uznanie za bezskuteczne

W uzasadnieniu powódka wskazała, że przysługuje jej wierzytelność przeciwko dłużnikowi, jej byłemu mężowi, L. Z. w kwocie 144.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi, która to wierzytelność wynika z umowy renty z dnia 4 stycznia 2002 r. i stwierdzona została prawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie w dniu 21 maja 2015 r. w postępowaniu o sygn. akt I ACa 357/14. Umowa renty została zawarta przy okazji podziału majątku powódki i jej byłego małżonka. L. Z. wyzbył się majątku przekazując pod tytułem darmym swojej matce K. Z. trzy lokale tj. lokal niemieszkalny oraz dwa lokale mieszkalne. Tym samym dłużnik stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem przedmiotowych darowizn. Czynności tych dłużnik dokonał, pomimo iż wiązała go z powódką umowa renty, z której zaprzestał się wywiązywać już w roku 2003 oraz pomimo faktu, że został wydany przeciwko niemu nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Szczecinie w dniu 20 stycznia 2010 r., o sygn. akt I Nc 1/10 obejmujący kwotę 271.444,54 zł.

Nadto w dniu 18 listopada 2013 r., tj. już po wydaniu prawomocnego wyroku przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie o sygn. akt I ACa 508/12 zasądzającego powódce należność z umowy o rentę - umową darowizny K. Z. zbyła oba lokale mieszkalne położone w M. przy ulicy (...) oraz przy ulicy (...) na rzecz swojej córki (siostry dłużnika) I. G.. W lokalu numer (...), położonym przy ulicy (...), została ustanowiona służebność mieszkania na rzecz dłużnika, zaś w lokalu numer (...), położonym przy ulicy (...), zamieszkuje do chwili obecnej matka dłużnika. Zatem faktycznie z lokali tych korzystają ich dotychczasowi właściciele.

Zdaniem powódki jej roszczenie znajduje swoją podstawę w przepisach w art. 531 § 2 k.c. w z w. z art. 527 § 1 k.c.

Na rozprawie w dniu 10 lutego 2016 r. pozwana, reprezentowana przez pełnomocnika zawodowego wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Swoje stanowisko strona pozwana doprecyzowała następnie w piśmie z dnia 2 kwietnia 2016r.

W uzasadnieniu żądania oddalenia powództwa pozwana podała, iż w jej ocenie nie zostały spełnione przesłanki pozwalające na uwzględnienie powództwa ze skargi pauliańskiej, albowiem w chwili zawierania umów darowizny z K. Z., L. Z. nie był dłużnikiem powódki, gdyż w tym czasie nie istniał jeszcze prawomocny wyrok zasądający od niego świadczenie, któremu udzielenia ochrony żąda powódka w niniejszej sprawie. Nakaz zapłaty o sygn. I Nc 1/10 wydany w dniu 20 stycznia 2010 r. upadł, toczyło się następnie co prawda pomiędzy L. Z., a powódką postępowanie na zasadach ogólnych, jednakże do wydania wyroku doszło dopiero w dniu 21 maja 2015 r. L. Z. w chwili dokonywania darowizny nie działał ze świadomością pokrzywdzenia swojej wierzycielki, bowiem był przekonany, że doszło do skutecznego odwołania umowy renty. Jeżeli zatem pierwsza z darowizn została dokonana skutecznie, to tym bardziej druga nie może być uznana za bezskuteczną. Nadto strona pozwana wskazała, że zawarcie umów darowizny wiązało się z istniejącym wcześniej długiem L. Z. w stosunku do K. Z.. Również umowy darowizny z dnia 18 listopada 2013 r. dokonane były w związku z istniejącym zadłużeniem K. Z. wobec pozwanej. I. G. nie wiedziała o istnieniu podstaw do uznania wcześniej dokonanych przez L. Z. czynności za bezskuteczne w stosunku do powódki.

Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2017 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie uznał za bezskuteczne w stosunku do powódki J. S. czynności prawne w postaci umowy darowizny lokalu mieszkalnego położonego w M. przy ulicy (...), dla którego Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą oznaczoną numerem (...) oraz umowy darowizny lokalu mieszkalnego położonego w M. przy ulicy (...), dla którego Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą oznaczoną numerem (...), zawartych w dniu 18 listopada 2013 r. w formie aktu notarialnego pomiędzy K. Z., a I. G., sporządzonych w S., przed notariuszem M. O. i zapisanych w rep. A za numerem (...) - w celu udzielenia ochrony wierzytelności powódki J. S. stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21 maja 2015 r., o sygn. akt I ACa 357/14 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności w dniu 21 maja 2015 obejmującej należność główną w kwocie 144 000 zł oraz odsetki ustawowe od kwot wskazanych w powyższym wyroku (punkt I.) oraz zasądził od pozwanej I. G. na rzecz powódki J. S. kwotę 21 007 tytułem kosztów postępowania.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oprął o następujące ustalenia faktyczne, z których wywiódł :

J. S. (poprzednio Z.) i L. Z. zawarli związek małżeński w dniu 24 czerwca 1974 r. Ze związku małżeńskiego pochodzi córka stron A. Z., urodzona (...)

W dniu 4 stycznia 2002 r. J. S. (poprzednio Z.) i L. Z. zawarli w formie aktu notarialnego umowę renty, zgodnie z którą L. Z. zobowiązał się płacić powódce nieodpłatnie rentę w kwocie po 4.000 zł miesięcznie, począwszy od stycznia 2002 r., a powódka wyraziła na to zgodę. Począwszy od stycznia 2003 r. kwota renty miała być waloryzowana corocznie o wskaźnik inflacji publikowany przez Główny Urząd Statystyczny. Renta miała być płatna do czasu uzyskania przez powódkę uprawnień emerytalnych lub rentowych, zgodnie z przepisami o ubezpieczeniu społecznym. Tego samego dnia J. S. (poprzednio Z.) i L. Z. zawarli również umowę o ustanowieniu rozdzielności majątkowej oraz umowę o częściowy podział majątku wspólnego, w której ustalili, iż dokonują podziału majątku wspólnego w ten sposób, że spółdzielcze, własnościowe prawo do lokalu użytkowego numer (...), położonego przy ul. (...) w S. o pow. 193,22m² (KW (...)) przypada na wyłączną własność L. Z., który zobowiązuje się zapłacić J. S. (poprzednio Z.) tytułem spłaty kwotę łącznie 280.000 zł, płatną w trzech ratach.

Ponadto powódka oraz L. Z. umówili się, iż dokonają wspólnie sprzedaży stanowiącej ich własność nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym, położonej w S. przy ulicy (...), a należnością uzyskaną z tytułu sprzedaży podzielią się w równych częściach.

Sprzedaży domu przy ul. (...) powódka i L. Z. dokonali ostatecznie w dniu 26 lipca 2005r. uzyskując z tego tytułu kwoty po 219 500 złotych. W międzyczasie wymagalne stały się raty z tytułu spłaty spółdzielczego, własnościowego prawa do lokalu użytkowego przy ul. (...)

w S.. Należności tych pomimo ich wymagalności L. Z. dobrowolnie nie uregulował na rzecz powódki. Ostatecznie doszło do jej wyegzekwowania w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez Komornika D. P. pod sygn. akt Km 3807/03 oraz Km 1510/04.

We wrześniu 2003 r. L. Z. zaprzestał również płacenia renty na rzecz powódki, a w dniu 31 października 2005 r. działając z pomocą pełnomocnika zawodowego w osobie adwokata, złożył pisemne oświadczenie o odwołaniu swojego oświadczenia zawartego w umowie renty sporządzonej w dniu 4 stycznia 2002 r. w formie aktu notarialnego, co uzasadnił zaistnieniem okoliczności, o których mowa w art. 900 k.c. oraz art. 906 § 2 k.c.

Wobec zaprzestania płacenia renty przez L. Z. powódka wystąpiła do Sądu Okręgowego w Szczecinie o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla przeciwko L. Z. o zapłatę kwoty 105 248,35 zł stanowiącej sumę rat renty za okres od października 2003 r. do października 2006r. (I NC 226/06). W dniu 31 października 2008r. powódka złożyła także w Sądzie Rejonowym w Szczecinie wnioski o zawiązekanie L. Z. do próby ugodowej o zapłatę z renty za okres od listopada 2005r. do 31 października 2006r.

W lokalu przy ul. (...) w S., od czasu przejścia tego lokalu na własność do roku 2012 L. Z. prowadził sklep wielobranżowy o nazwie (...). W roku 2011 ww. przeniósł w drodze darowizny własność lokalu na rzecz matki K. Z.. W roku 2012 lokal został sprzedany za kwotę ok. 630.000 zł, kwotę uzyskaną tytułem ceny sprzedaży K. Z. przekazała na rzecz syna.

Wcześniej, bo umową darowizny z dnia 30 września 1997r. K. Z. podarowała swojemu synowi L. Z. na jego majątek odrębny spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ul. (...). Środki na nabycie prawa do powyższego lokalu pochodziły z majątku wspólnego małżonków J. S. (poprzednio Z.) i L. Z..

Prawo do lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ul. (...) zostało zbyte przez L. Z. w dniu 6 listopada 2003r.

W 2008r. L. Z. przekazał na rzecz córki A. K. kwotę 300 000 złotych na zakup przez nią mieszkania w M.. L. Z. przekazał córce również kwotę ok. 60 000 złotych na zakup samochodu.

W dniu 18 października 2011 r. umową darowizny zawartą w formie aktu notarialnego L. Z. darował swojej matce K. Z.:

- lokal mieszkalny położony w M. przy ulicy (...),

- lokal mieszkalny położony w M. przy ulicy (...).

Własność powyższych lokali mieszkalnych L. Z. nabył w 2003r. Zakup lokali sfinansowany został częściowo ze środków własnych, a częściowo ze środków finansowych pochodzących z kredytów hipotecznych Kredyty powyższe ostatecznie zostały spłacone przez L. Z. poprzez dokonanie w dniu 4 września 2008r. wpłaty kwoty 91 246,50 złotych oraz w dniu 12 września 2011r. wpłaty kwoty 55 306,78 złotych.

W dniu 18 sierpnia 2012 r. w akcie notarialnym K. Z. ustanowiła na lokalu mieszkalnym położonym w M. przy ulicy (...), dla którego Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą oznaczoną numerem (...), na rzecz swojego syna L. Z. oraz na rzecz swojej prawnuczki J. Z., służebność osobistą mieszkania polegającą na bezpłatnym i dożywotnim korzystaniu przez nich z całego lokalu mieszkalnego. W akcie zawarto również stwierdzenie,

że L. Z. i J. Z. mają prawo do korzystania z całego wyposażenia znajdującego się w mieszkaniu.

W dniu 18 sierpnia 2012 r. w akcie notarialnym K. Z. ustanowiła na lokalu mieszkalnym położonym w M. przy ulicy (...), na rzecz swojej córki I. G., służebność osobistą mieszkania polegającą na bezpłatnym i dożywotnim korzystaniu przez nią z całego lokalu mieszkalnego.

W akcie zawarto również stwierdzenie, że I. G. ma prawo do korzystania z całego wyposażenia znajdującego się w mieszkaniu.

Wyrokiem wydanym w dniu 21 maja 2012 r., w postępowaniu o sygn. akt I C 408/10 Sąd Okręgowy w Szczecinie utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Szczecinie w dniu 20 stycznia 2010 r., o sygn. I Nc 1/10, co do kwoty 271.444,54 zł wraz z odsetkami ustawowymi:

- liczonymi od kwoty 218.682,96 zł od dnia 17 listopada 2009 r. do dnia zapłaty,

- liczonymi od kwoty 52.761,58 zł od dnia 31 grudnia 2009 r. do dnia zapłaty

oraz co do kwoty 10.671 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, a w pozostałym zakresie uchylił ww. nakaz zapłaty i powództwo oddalił.

Orzeczenie powyższe wydane zostało na skutek pozwu złożonego w dniu 31 grudnia 2009r. przez J. S. (poprzednio Z.) przeciwko L. Z. o zapłatę kwoty 276 260,80 zł. Kwota ta obejmowała sumę należnych powódce świadczeń rentowych ustalonych umową renty z 4 stycznia 2002r. za okres od listopada 2005r. do 9 listopada 2009r.

W akcie notarialnym sporządzonym w dniu 14 marca 2013 r. K. Z. oświadczyła, iż jest dłużna swojej córce I. G. 387.000 zł, która to kwotę winna zwrócić wierzycielce wraz z należnymi odsetkami ustawowymi liczonymi począwszy od 14 marca 2013 r. do dnia zapłaty, najpóźniej do dnia 31 grudnia 2020 r. i w związku z powyższym ustanawia na nieruchomościach:

- lokalu mieszkalnym położonym w M. przy ulicy (...);

- lokalu mieszkalnym położonym w M. przy ulicy (...),

na rzecz I. G. hipotekę umowną łączną do kwoty 400.000 zł.

W dniu 18 listopada 2013 r. umową darowizny zawartą w formie aktu notarialnego K. Z. darowała swojej córce I. G. wyżej opisane lokale mieszkalne.

Wyrokiem z dnia 21 maja 2015 r., wydanym w postępowaniu o sygn. akt I ACa 357/14 Sąd Apelacyjny w Szczecinie zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie w sprawie o sygn. akt C 408/10 w punkcie pierwszym w ten sposób, że utrzymał w mocy nakaz zapłaty z 20 stycznia 2010 r., wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie o sygn. akt I Nc 1/10 w części zasądzającej od pozwanego L. Z. na rzecz powódki J. S. kwotę 144.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwot 4.000 zł za każdy miesiąc począwszy od 31 grudnia 2006 r. i ostatnia od 30 listopada 2009 r.,

a w pozostałej części nakaz zapłaty uchylił, a w zakresie uchylonym oddalił powództwo.

Ww. wyrok Sądu jest prawomocny.

Na podstawie wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21 maja 2015 r., o sygn. akt I ACa 357/14 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 21 maja 2015 r. wszczęte zostało z wniosku J. S. przeciwko L. Z. postępowanie egzekucyjne, zarejestrowane pod sygn. Km 565/15. W toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego, w stanie na dzień 20 marca 2017 r., wyegzekwowano od dłużnika kwotę łącznie 13.383,56 zł, z czego na rzecz powódki przekazano kwotę 12.336,95 zł.

Przenoszenie w drodze darowizny przez L. Z. składników majątku na rzecz matki K. Z. było przedmiotem postępowań karnych, prowadzonych przez Prokuraturę Rejonową Szczecin – Śródmieście. Postępowania karne w tym zakresie zostały umorzone.

W chwili dokonywania w dniu 18 października 2011 r. darowizny lokalu mieszkalnego położonego w M. przy ulicy (...) oraz lokalu mieszkalnego położonego w M. przy ulicy (...) przez L. Z. na rzecz matki K. Z. utrzymywała się ona ze świadczenia emerytalnego. Obecnie ww. pobiera emeryturę w wysokości po 2.500 zł miesięcznie.

Obecnie L. Z. utrzymuje się ze świadczenia emerytalnego w kwocie po ok. 1.500 zł miesięcznie i nie posiada wartościowych składników majątku. L. Z. w chwili dokonywania darowizny na rzecz matki w dniu 18 października 2011 r. miał świadomość istnienia swoich zobowiązań finansowych względem powódki.

Pozwana I. G. miała świadomość istnienia nierozliczonych zobowiązań finansowych swojego brata L. Z. wobec byłej żony J. S. (poprzednio Z.).

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał zasadność powództwa.

Powództwo w niniejszej sprawie oparto o przepis art. 527 k.c. oraz 531 § 1 k.c., za zasadne uznał Sąd skierowanie powództwa przeciwko I. G., która na skutek czynności prawnej – umowy darowizny z dnia 18 listopada 2013 r. uzyskała przysporzenie majątkowe.

Uwzględniając brzmienie art. 527 §§ 1-3 k.c. przy uwzględnieniu dyspozycji art. 528 k.c. wskazał Sąd I. instancji, że celem uregulowania zawartego w ww. przepisach, zwanego skargą pauliańską, jest ochrona interesów wierzyciela na

wypadek niełojalnego (czy wręcz nieuczciwego) postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzyciela wyzbywa się składników swego majątku na rzecz osób trzecich lub majątek ten obciąża, zaciągając kolejne zobowiązania i w ten sposób stwarza lub pogłębia stan swojej niewypłacalności.

W ocenie Sądu z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że powódce przysługuje względem L. Z. wierzytelność wynikająca z zawartej w formie aktu notarialnego umowy renty, stwierdzona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 21 maja 2015 r., wydanym

w postępowaniu o sygn. akt I ACa 357/14, zaopatrzonym w klauzulę wykonalności, opiewającej na kwotę 144.000 zł wraz z odsetkami. Na podstawie ww. tytułu wykonawczego wszczęte zostało z wniosku J. S. przeciwko L. Z. postępowanie egzekucyjne zarejestrowane pod sygn. Km 565/15. W toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego, w stanie na dzień 20 marca 2017 r., wyegzekwowano od dłużnika kwotę łącznie 13.383,56 zł,

z czego na rzecz powódki przekazano kwotę 12.336,95 zł. Jak ustalono w toku postępowania egzekucyjnego jedynym składnikiem majątku L. Z., z którego skutecznie prowadzona jest egzekucja jest świadczenie rentowe. Dłużnik nie posiada innych wartościowych składników majątku, w tym nieruchomości.

Na skutek dokonania przez L. Z. czynności ze swoją matką K. Z., która następnie umową darowizny zawartą w formie aktu notarialnego w dniu 18 listopada 2013 r. darowała swojej córce I. G.: lokal mieszkalny położony w M. przy ulicy (...), dla którego Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą oznaczoną numerem (...) oraz lokal mieszkalny położony w M. przy ulicy (...), dla którego Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą oznaczoną numerem (...). L. Z. pozbył się w ten sposób najcenniejszego składnika swojego majątku, z którego wierzycielka mogła prowadzić egzekucję i zaspokoić się w całości. Brak jest jakichkolwiek dowodów na to, iż ww. uzyskał od matki jakikolwiek ekwiwalent w zamian za przeniesienie własności ww. nieruchomości, z którego powódka mogłaby zaspokoić swoją wierzytelność. Również brak jest dowodu na to, iż taki ekwiwalent otrzymała matka powoda wyzbywając się nieruchomości na rzecz pozwanej. Egzekucja ze świadczenia emerytalnego L. Z. nie pozwoli na szybkie czy też jednorazowe zaspokojenie wierzycielki. W ocenie Sądu oczywistym jest, iż na skutek czynności w postaci umowy darowizny z dnia 18 października 2011 r. L. Z. stał się osobą niewypłacalną. Kwoty uzyskiwane w toku obecnie prowadzonego postępowania egzekucyjnego są stosunkowo niewielkie i pozwalają jedynie na częściowe zaspokojenie roszczenia. W świetle powyższych ustaleń zachodziły zdaniem Sądu podstawy do uznania za bezskuteczną zawartą przez K. Z. z I. G. umowy darowizny w stosunku do powódki, albowiem L. Z. na skutek darowania matce dwóch ww. spornych nieruchomości stał się niewypłacalny, zaś jego matka darowała je następnie swojej córce I. G..

Dłużnik jest niewypłacalny, gdy cały jego majątek nie wystarcza na pokrycie długów. Zgodnie z potocznym znaczeniem tego terminu chodzi tu o sytuację dłużnika polegającą na braku możliwości wywiązywania się przez niego z zobowiązań finansowych. Niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi.. Dowodem niewypłacalności L. Z. jest zdaniem Sądu Okręgowego stan prowadzonej przeciwko niemu egzekucji. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika w sposób jednoznaczny, że przysługująca powódce wierzytelność nie może być w pełni zaspokojona z pozostałego majątku dłużnika. Niewątpliwie mogłaby ona uzyskać zaspokojenie swoich należności z nieruchomości, stanowiącej przedmiot umowy darowizny zawartej z K. Z..

Odnośnie kwestionowania przez pozwaną istnienia roszczenia powódki w chwili zawierania przez jej byłego małżonka pierwszej umowy darowizny, Sąd wskazał, że wierzytelność chroniona przez art. 527 i następnę k.c. przede wszystkim musi istnieć i musi mieć charakter zaskarżalny. Istnienie wierzytelności warunkuje wytoczenie powództwa pauliańskiego. Co do zasady wierzytelność powinna istnieć zarówno w chwili dokonania czynności krzywdzącej, jak i w momencie wytoczenia powództwa. Chroniona wierzytelność powinna powstać najpóźniej w chwili wniesienia skargi pauliańskiej, albo co najmniej istnieć w chwili wyrokowania.

W sprawie niniejszej wierzytelność powódki podlegająca ochronie wynika z prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21 maja 2015 r., o sygn. akt

I ACa 357/14. Podnoszona przez ozwaną w odpowiedzi na pozew i dalszych pismach procesowych okoliczność, iż L. Z. nie był dłużnikiem powódki, gdyż w tym czasie nie istniał jeszcze prawomocny wyrok zasądający od niego świadczenie, któremu udzielenia ochrony żąda powódka w niniejszej sprawie, albowiem nakaz zapłaty o sygn. I Nc 1/10 wydany w dniu 20 stycznia 2010 r. został zaskarżony. Ostatecznie do wydania wyroku doszło dopiero w dniu 21 maja 2015 r. W powyższym zakresie Sąd Okręgowy wskazał, że wierzytelność, której udzielenia ochrony dochodzi powódka istniała już w chwili dokonania darowizny, a dopiero stwierdzona została opisanym wyżej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie. Co prawda od ww. nakazu zapłaty L. Z. wniósł zarzuty, jednak tym samym zapoczątkowane zostało postępowanie na zasadach ogólnych, a więc dłużnik winien liczyć się z tym, iż przysądzone rozstrzygnięcie może być dla niego niekorzystne. Nadto dla skuteczności skargi pauliańskiej nie jest konieczne istnienie tytułu egzekucyjnego już w dniu dokonania zaskarżonej czynności prawnej, gdyż art. 530 k.c. wyraźnie gwarantuje ochronę skargą pauliańską również wierzytelnościom przyszłym. Skarga pauliańska pełni bowiem również funkcję prewencyjną, ma zapobiec niewykonaniu zobowiązania i można z nią wystąpić jeszcze przed powstaniem chronionej wierzytelności (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2004 r., sygn. akt II CK 367/03, LEX nr 174173). Przepis ten rozszerza bowiem zakres zastosowania skargi pauliańskiej na sytuację, gdy dłużnik najpierw dokonuje czynności powodującej czy pogłębiającej niewypłacalność, a dopiero potem powstaje jego zobowiązanie wobec wierzyciela.

Wierzytelność objęta tytułem wykonawczym wynika z umowy renty zawartej w 2002r. Czynności zmierzające do wyegzekwowania świadczenia objętego tytułem powódka podjęła już w 2009 r. kiedy to wystąpiła do Sądu z pozwem i uzyskała nakaz zapłaty w postępowaniu o sygn. I Nc 1/10. Nie sposób zgodzić się z twierdzeniami dotyczącymi braku świadomości L. Z. co do tego, że nie jest dłużnikiem powódki, bowiem wiedział on o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu, czego dowodem jest choćby podejmowanie przez niego czynności zmierzających do unicestwienia ww. orzeczenia. Z tych samych powodów Sąd nie dał również wiary twierdzeniom strony pozwanej co do tego, że L. Z. był przekonany, że wskutek złożenia oświadczenia w dniu 31 października 2005 r. doszło do skutecznego odwołania umowy renty. Należy zatem przyjąć, że L. Z. wiedział, że zawarcie umowy darowizny dwóch należących do niego nieruchomości spowoduje jego niewypłacalność względem powódki. Miał on niewątpliwie świadomość pokrzywdzenia swojej wierzycielki.

O powyższym świadczy również fakt, że tego samego roku dokonał on na rzecz matki kolejnej darowizny, a mianowicie darował K. Z. spółdzielcze, własnościowe prawo do lokalu użytkowego numer (...), położonego przy ul. (...) w S. o pow. 193,22m². Tym samym wyzbył się wszystkich wartościowych składników majątku pozostawiając sobie jedyne źródło dochodu w postaci świadczenia emerytalnego i w konsekwencji stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem przedmiotowych darowizn.

Jak ustalono w oparciu o materiał dowodowy zaoficerowany przez stronę pozwaną w roku 2012 lokal został sprzedany za kwotę ok. 630.000 zł, a kwotę uzyskaną tytułem ceny sprzedaży K. Z. przekazała na rzecz syna. Pomimo to L. Z. dobrowolnie nie spłacił swojej zaległości względem powódki.

Nadto o działaniu ze świadomością pokrzywdzenia wierzycielki przez dłużnika świadczy fakt, że ww. przeniósł własność nieruchomości na rzecz osoby najbliższej, tj. swojej matki nie próbując uzyskać z tytułu zbycia jakiegokolwiek ekwiwalentu, który pozwoliłby mu chociaż częściowo zaspokoić powódkę. Dodatkowo wykazanie przesłanki pokrzywdzenia wierzycieli skargi pauliańskiej ułatwiają domniemania prawne wynikające z art. 529 k.c. Przepis ten stanowi, że jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny. Tych wzruszalnych domniemań pozwana w żaden sposób nie obaliła.

W konsekwencji w ocenie Sądu w niniejszej sprawie mamy do czynienia z czynnością prawną nieodpłatną gdyż K. Z. w zamian za swoje świadczenie nie uzyskała od syna świadczenia ekwiwalentnego, podobnie brak jest dowodów na to, iż świadczenie takie otrzymała pozwana od K. Z.. Sąd miał na uwadze, że członkowie rodziny L. Z., w tym również pozwana jako osoby sobie bliskie mogły często przekazywać między sobą środki pieniężne. W toku całego postępowania strona pozwana nie zdołała jednak udowodnić, iż ta konkretna czynność, jaką było dokonanie przez K. Z. na rzecz I. G. darowizn dwóch lokali mieszkalnych była czynnością odpłatną i aby K. Z. otrzymała od obdarowanej jakiegokolwiek świadczenie ekwiwalentne z tego tytułu.

Na podstawie art. 531 § 1 k.c. powództwo o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną kierowane jest przeciwko osobie trzeciej, która w następstwie tej czynności uzyskała korzyść majątkową. Pozwanym w takiej sprawie może być więc każdy następca prawny dłużnika i bez znaczenia jest to, czy nabył on majątek dłużnika od osoby trzeciej w rozumieniu art. 527 § 1 k.c., czy od następcy tej osoby. Art. 531 § 2 k.c. pozwala wierzycielowi wystąpić o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną bezpośrednio przeciwko temu następcy osoby trzeciej, w której władaniu jest uzyskana przez osobę trzecią korzyść. Nie są przy tym istotne dalsze losy mienia dłużnika, gdyż traktuje się je – niezależnie od tego ile osób nim rozporządziło – tak, jakby mienie to nie wyszło z majątku dłużnika (art. 532 k.c.). Przepis art. 531 § 2 k.c. daje wierzycielowi możliwość skierowania roszczenia z art. 527 § 1 k.c., a więc roszczenia o uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną, bezpośrednio przeciwko temu następcy bez konieczności zaskarżania czynności działanej pomiędzy osobami, trzecią, w rozumieniu art. 527 § 1 k.c. i jej następcą (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 października 2008 r. w sprawie sygn. akt I ACa 418/08, LEX nr 466425).

Sąd wskazał, że I. G. jest siostrą L. Z. i córką K. Z., co niewątpliwie świadczy o istnieniu pomiędzy tymi osobami stosunku bliskości, o którym stanowi art. 527 § 3 k.c. Nadto korzyść majątkowa uzyskana została przez pozwaną bezpłatnie, a w takiej sytuacji wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba uzyskująca korzyść nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 528 k.c.). W ocenie Sądu powódka wykazała, że czynności prawne opisane w pozwie dokonane zostały z pokrzywdzeniem powódki, jako wierzycielki, co skutkować musiało uznaniem umów darowizny zawartych przez pozwaną za bezskuteczne w stosunku do powódki, gdyż na skutek ich zawarcia dłużnik powódki stał się niewypłacalny w większym stopniu niż był przed dokonaniem tej czynności.

Powyższe zdecydowało o uwzględnieniu powództwa. Konsekwencją powyższego jest stosowne rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (7200 zł), opłata skarbową od udzielonego pełnomocnictwa (17 zł) oraz opłata od pozwu (13790 zł). Łącznie zatem zasądzono od pozwanej na rzecz powódki tytułem kosztów postępowania kwotę 21 007 zł , o czym sąd orzekł w pkt II wyroku.

Z takim rozstrzygnięciem nie zgodziła się pozwana. W wywiedzonej apelacji zaskarżyła wyrok w całości wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powódki na moją rzecz kosztów procesu za obydwie instancje oraz o zwolnienia pozwanej od ponoszenia kosztów postępowania apelacyjnego z uwagi na trudną sytuację życiową i materialną. Ewentualnie wniosła o uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji, przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania.

Wyrokowi Sądu Okręgowego w Szczecinie zarzuciła:

1. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. polegające na przekroczeniu wyznaczonych w tym przepisie granic swobody sędziowskiego osądu, zasad logicznego rozumowania i reguł płynących z doświadczenia życiowego przy dokonywanej ocenie rzetelności i wartości dowodowej zeznań świadków poprzez przyjęcie, że zeznania A. P., A. K. oraz D. R. są spójne, logiczne oraz korespondujące z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, podczas gdy do zeznań L. Z., K. Z. i M. G. w części sąd podszedł „z daleko posunięto ostrożnością” tj. w przeważającej części nie dał im wiary,

2. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. polegające na przekroczeniu zasad swobodnej oceny dowodów i w konsekwencji błędne ustalenie stanu faktycznego polegającego na przyjęciu, że:

- L. Z. działał w zamiarze pokrzywdzenia wierzycielki,

- dokonywane pomiędzy L. Z. a jego matką a następnie pomiędzy pozwaną a matką czynności miały charakter nieodpłatny (dokonywane były pod tytułem darmym),

3. naruszenie prawa materialnego tj. art. 527 § 2 k.c. poprzez uznanie, iż w zaistniałych okolicznościach faktycznych na skutek przeniesienia własności nieruchomości doszło do niewypłacalności dłużnika, podczas gdy dłużnik posiadał środki z których mogła być prowadzona skutecznie egzekucja,

4. naruszenie przepisu art. 531 k.c. w związku z art. 527 poprzez zastosowanie domniemań z art. 527 §3i4,

W uzasadnieniu apelująca wskazała, że Sąd w niniejszej sprawie naruszył swobodnej oceny dowodów w zasadzie w całości opierając ustalenia na zeznaniach strony powodowej oraz świadków A. P., A. K. i D. R. . Natomiast zeznania L. Z., K. Z. i M. G. w części dotyczącej braku świadomości L. Z. co do działania z pokrzywdzeniem swojej wierzycielki, w tym przesunięć środków finansowych pomiędzy członkami tej rodziny Sąd ocenił cyt. „z daleko posuniętą ostrożnością”.

Przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i nie danie wiary zeznaniom L. Z., K. Z. i M. G. doprowadziły do błędnego przyjęcia, że pomiędzy L. Z. a K. Z. a następnie pomiędzy K. Z. a pozwaną zawarte zostały umowy darowizny nieruchomości.

W ocenie apelujące ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego jasno wynika, że L. Z. miał szereg zobowiązań oraz dokonywał szeregu płatności na rzecz byłej żony i córki. K. Z. pożyczyła mojemu bratu środki pieniężne które z kolei uzyskała od pozwanej. Sytuacja materialna matki nie dawała możliwości dysponowania kwotą 400 000 zł stąd zmuszona była pożyczyć środki pieniężne ode mnie. Trudno spodziewać się, że w rodzinie pożyczki pomiędzy matką a synem oraz matką a córką będą potwierdzone były na piśmie. Sytuacja materialna pozwanej na moment udzielania pożyczki pozwalała na udzielenie pożyczki matce, co potwierdził M. G..

Wskazała, że sama tylko obiektywna możliwość przewidzenia powstania wierzytelności w przyszłości przez dłużnika nie jest wystarczająca do zastosowania art. 530 KC. Wierzyciel musi w tym przypadku wykazać winę umyślną w działaniu dłużnika.

Art. 530 k.c. wymaga więc istnienia po stronie dłużnika zamiaru bezpośredniego, a więc chęci pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli”.

W ocenie pozwanej powódka nie sprostowała ciężarowi dowodu i nie udowodniła, że L. Z. działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli.

W zakresie naruszenia przepisu art. 531 k.c. w związku z art. 527 poprzez zastosowanie domniemań z art. 527 § 3 i 4, apelujący wskazał, że warunkiem powodzenia skargi przeciwko "osobie czwartej" jest jednak wykazanie przez wierzyciela, że osoba ta działała w złej wierze, wiedząc o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną.

Naruszenie przepisu art. 527 paragraf 2 k.c. poprzez jego zastosowanie, podczas gdy nie ziszcila się przesłanka niewypłacalności

Sąd I Instancji przyjął, że ziszcily się przesłanki przewidziane w art. 527 paragraf 2 k.c. , tj., że L. Z. w wyniku dokonanych czynności przeniesienia własności nieruchomości stał się niewypłacalny podczas gdy ze stanowiskiem tym nie sposób się zgodzić. Skoro L. Z. posiada comiesięczne świadczenie - w postaci emerytury (bezsporne, ustalone przez Sąd), to wskazuje apelująca, że z tego właśnie świadczenia może być prowadzona skutecznie egzekucja.

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o jej oddalenie w całości, nadto o zasądzenie na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym również kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny, zważył co następuje:

apelacja pozwanej okazała się bezzasadna i jako taka podlegała oddaleniu.

Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, jedynie naruszenie prawa procesowego prowadzące do nieważności postępowania bierze pod uwagę z urzędu, czyli bez formułowania przez skarżącego zarzutów w tym zakresie (uchwała składu siedmiu sędziów, mającej moc zasady prawnej z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55). Pozwana nie zarzucała nieważności postępowania, a Sąd Odwoławczy z urzędu jej też się nie dopatrył. W sytuacji gdy sąd drugiej instancji nie uzupełnia postępowania dowodowego ani po rozważeniu zarzutów apelacyjnych, nie znajduje podstaw do zakwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych orzeczenia pierwszoinstancyjnego wywiązanie się z przewidzianego w art. 328 § 2 k.p.c. obowiązku wskazania w uzasadnieniu orzeczenia podstaw rozstrzygnięcia może nastąpić przez oświadczenie o akceptacji ustaleń faktycznych, a nawet ocen prawnych sądu pierwszej instancji (por. orzeczenia Sądu Najwyższego - z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09, LEX nr 518138 czy z dnia 5 marca 2015 r., V CSK 270/14, LEX nr 1682218). Taka sytuacja zaistniała w niniejszej sprawie, wobec powyższego Sąd Apelacyjny stwierdza, że podziela poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne przyjmując je za własne. W tej sytuacji zbędne jest ich powtarzanie. Nadto Sąd Odwoławczy za trafną uważa również kwalifikację prawną niewadliwie ustalonego stanu faktycznego sprawy. Sąd Apelacyjny nie prowadził w sprawie postępowania dowodowego. Oparł się na podstawie faktycznej ustalonej przez Sąd Okręgowy.

Wobec treści zarzutów apelacyjnych dotyczących rozstrzygnięcia merytorycznego, przed przejściem do ich oceny, uzasadnione jest krótkie przypomnienie przesłanek, które powinny być spełnione dla uwzględnienia skargi pauliańskiej.

Za Sądem pierwszej instancji można powtórzyć, że zgodnie z treścią art. 527 k.c. dla uznania zasadności skargi pauliańskiej muszą być spełnione kumulatywnie następujące przesłanki: 1). wierzyciel posiada prawnie chronioną wierzytelność w stosunku do dłużnika, 2). dłużnik dokonał czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela - powódki, 3). w wyniku kwestionowanej czynności prawnej osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, 4). po stronie dłużnika istniała świadomość pokrzywdzenia wierzyciela, 5). osoba trzecia, która korzyść uzyskała działała w złej wierze.

Niewątpliwie w drodze skargi pauliańskiej ochronie podlega wierzytelność istniejąca, która musi być realna i skonkretyzowana. Wierzyciel musi więc określić charakter wierzytelności (tytuł prawny) oraz jej wysokość (maksymalną). Wierzytelność powódki wskazana w pozwie wynikała z prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego – wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21 maja 2015r. sygn. akt I ACa 357/14. Przedmiotem zaskarżenia może być tylko czynność prawna dłużnika dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, na skutek której dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem tej czynności (art. 527 § 2 k.c.). Chodzi tu o „niewypłacalność dłużnika”, czyli, najogólniej mówiąc brak możliwości wywiązania się z zobowiązań finansowych. Pokrzywdzenie powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela. Przy czym pokrzywdzenie wierzyciela powinno występować zarówno w chwili wystąpienia z powództwem, jak i w chwili orzekania przez sąd.

W wyroku z dnia 15 czerwca 2005 roku, IV CK 806/04 Sąd Najwyższy stwierdził, że o uwzględnieniu powództwa pauliańskiego rozstrzyga nie chwila powstania pokrzywdzenia lecz okoliczność czy istnieje ono w chwili orzekania (Lex nr 177223). Co do świadomości dłużnika krzywdzenia wierzyciela to musi ona istnieć w chwili dokonywania czynności prawnej (dłużnik takie pokrzywdzenie powinien przewidywać). Dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, gdy zdaje sobie sprawę (uświadamia sobie), że wskutek dokonania czynności prawnej może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzyciela z jego majątku. Kwestie dowodowe w tym zakresie obciążają wierzyciela. Trudności przeprowadzenia tego dowodu co do stanu świadomości dłużnika łagodzi domniemanie ustanowione w art. 529 k.c., które jest ograniczone do sytuacji opisanych w tym przepisie. Domniemanie z powyższego przepisu zakłada istnienie po stronie dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli dłużnik dokonuje darowizny, która powoduje lub pogłębia jego niewypłacalność. Tak więc warunkiem skorzystania przez wierzyciela z powyższego domniemania jest wykazanie, że skarżona czynność miała charakter darowizny, a jej

skutkiem było powstanie lub pogłębienie stanu jego niewypłacalności. Domniemanie powyższe jest wzruszalne, dłużnik może dowodzić, że nie ma bezpośredniego związku pomiędzy dokonaną darowizną, a powstaniem lub pogłębieniem się stanu jego niewypłacalności. Nadto pozwaną w niniejszej sprawie jest osobą, na rzecz której doszło do rozporządzenia uzyskaną w pierwszej kolejności przez matkę dłużnika K. Z. korzyścią. Powyższe oznacza, że powódka korzystając z dyspozycji art. 531 § 2 k.c. wystąpiła bezpośrednio przeciwko pozwanej, jako osobie, na rzecz której rozporządzenie nastąpiło, przy przyjęciu, że dokonane na rzecz pozwanej rozporządzenie było nieopłatne.

Przeprowadzone przed Sądem Okręgowym postępowanie dowodowe nie doprowadziło do wzruszenia domniemania wynikającego z dyspozycji art. 529 k.c. Z dokumentów zgromadzonych w sprawie, z których sąd przeprowadził dowód, wynika, że przeciwko L. Z. jako dłużnikowi toczyło się pod sygn. Km 565/15 postępowanie egzekucyjne z wniosku powódki – J. S., zgodnie z tytułem wykonawczym w postaci wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21 maja 2015r, sygn. akt I ACa 357/14 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 21 maja 2015r. (k. 92). Niezwykle jednak istotne są okoliczności (prawidłowo ustalone przez Sąd I instancji) związane z chronologicznym przedstawieniem zarówno okoliczności związanych z zawarciem umowy renty, jak i kolejno wydawanymi orzeczeniami dotyczącymi dochodzenia przez powódkę zapłaty kwoty wynikającej z zawartej pomiędzy stronami umowy renty, która – co Sąd Apelacyjny przypomina – została zawarta w 2002r., zaś postępowanie sądowe, w którym powódka dochodziła zapłaty należności z tego tytułu zostało przez powódkę zainicjowane w 2009r. i trwało do maja 2015r., zakończonego wskazanym powyżej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie w sprawie I ACa 357/14. Istotne z punktu widzenia przesłanek skargi pauliańskiej jest, że w związku z zainicjowanym przez powódkę w 2009r. postępowaniem sądowym o zapłatę należności z tytułu umowy renty w dniu 20 stycznia 2010r. w sprawie I Nc 1/10 został wydany przeciwko dłużnikowi L. Z. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, następnie Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 21 maja 2012r. w sprawie I C 408/10 utrzymał ów nakaz zapłaty w mocy co do kwoty 271.444,54 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Pierwsza umowa darowizny zawarta pomiędzy dłużnikiem L. Z. a jego matką K. Z. została zawarta już po wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym w sprawie I Nc 1/10, a przed wydaniem wyroku przez Sąd Okręgowy w Szczecinie utrzymującym nakaz zapłaty w mocy do kwoty 271.444,54 zł. Umowa ta została bowiem zawarta w dniu 18 października 2011r. Nadto w trakcie trwającego postępowania apelacyjnego – bowiem w dniu 14 marca 2013r. K. Z. najpierw oświadczyła, że jest dłużna swoje córce – pozwanej I. G. kwotę 387.000 zł i w związku z czym została ustanowiona na lokalach mieszkalnych położonych w M. przy ulicy (...) hipoteka umowna łączna do kwoty 400.000zł. Następnie – bowiem w dniu 18 listopada 2013r. K. Z. umową darowizny zawartą w formie aktu notarialnego darowała swojej córce i siostrze L. Z. – pozwanej I. G. przywołane wyżej nieruchomości. Mimo, że wyrok Sądu Apelacyjnego rozpatrujący apelację dłużnika L. Z. został wydany w dniu 21 maja 2014r. nie oznacza, że L. Z. dokonując rozporządzenia na rzecz swojej matki K. Z. nie działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycielki – powódki i że posiadał majątek pozwalający na jej zaspokojenie. W wyniku dokonanego rozporządzenia na rzecz swojej matki dłużnik L. Z. stał się niewypłacalny w wyższym rozmiarze niż był przed dokonaniem darowizny na rzecz swojej matki. W szczególności jak wynika z zaświadczenia o dokonanych wpłatach z dnia 20 marca 2017r. w toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 565/15 (k.360-360v) w okresie od grudnia 2015r. do marca 2017r. – zatem przez 16 miesięcy wyegzekwowano od dłużnika jedynie kwotę 13.383,56 zł, podczas gdy na dzień wystawiania zaświadczenia zaległość wynosiła 144.000 zł – należność główna, a odsetki naliczone do dnia 20 marca 2017r. 130.976,84 zł. Słusznie przy tym Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na okoliczność, że L. Z. uzyskiwane środki finansowe, które posiadał choćby ze sprzedaży lokalu użytkowego przeznaczył na inne cele, choćby córce A. K. zamiast przekazać wolne środki na poczet spłaty zadłużenia wobec powódki z tytułu umowy renty.

Z przywołanego wyżej zaświadczenia wystawionego przez komornika o dokonanych wpłatach (k. 360) wynika, że egzekucja ze świadczenia emerytalnego dłużnika w istocie przy uwzględnieniu wysokości zadłużenia w najbliższym czasie nie jest w stanie doprowadzić do wyegzekwowania całej należności. Zatem przy uwzględnieniu dyspozycji art. 527 § 2 k.c. wskutek dokonanej umowy darowizny na rzecz swojej matki K. Z. dłużnik stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Niewątpliwie K. Z. jako osoba trzecia - obdarowana uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, nadto jako osoba najbliższa dla dłużnika co najmniej przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć o zobowiązaniach jej syna wobec byłej jego żony, zwłaszcza wobec toczących się spraw sądowych.

Co do spełnienia przesłanki wiedzy osoby trzeciej o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli zrównana jest sytuacja, gdy osoba trzecia przy zachowaniu należytej staranności mogła tę wiedzę uzyskać (a zatem gdy brak tej wiedzy jest zawiniony). Przepis § 3 art. 527 k.c. wprowadza również ułatwienia przez ustanowienie określonego w nim domniemania prawnego. W celu zastosowania go konieczne jest wykazanie przez wierzyciela, że osobę trzecią łączył z dłużnikiem stosunek bliskości w chwili dokonania czynności prawnej krzywdzącej wierzyciela. W razie wykazania tej okoliczności wierzyciel nie ma obowiązku udawadniania , że osoba trzecia wiedziała lub przy dochowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela. Osoba trzecia może obalić omawiane domniemanie przez udowodnienie, że mimo stosunku bliskości z dłużnikiem nie wiedziała o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się o tym dowiedzieć. Omawiane domniemanie jest bezprzedmiotowe w przypadku , gdy w wyniku czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie. Przepis art. 528 k.c. stanowi bowiem, że jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie , wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Wskazany przepis stanowi najdalej idące ułatwienie w realizacji skargi pauliańskiej przez wierzyciela . Według tej regulacji okoliczność, że osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła dowiedzieć się o tym , że dokonując czynności prawnej dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzyciela nie ma znaczenia w sytuacji , gdy osoba trzecia uzyskała korzyść nieodpłatnie (bezpłatnie). Innymi słowy wierzyciel nie musi wykazywać wymienionej okoliczności a osoba trzecia nie może się bronić, że nie wiedziała o krzywdzie wierzyciela. Stan świadomości osoby trzeciej jest w takiej sytuacji prawnie obojętny. Czynność prawna , której uznania za bezskuteczną domagała się powódka w tym procesie to umowa darowizny zawarta pomiędzy synem - darczyńcą , a matką – obdarowaną i dalej między matką- darczyńcą i córką (siostrą dłużnika) - obdarowaną. Darowizna jest umowa konsensualną, kauzalną i jednostronnie zobowiązującą, najbardziej brzemienną w skutki jej cechą jest nieodpłatność. Oznacza to ostatecznie, że w sprawie , dla uwzględnienia roszczenia powódki, było bez znaczenia czy pozwana wiedziała, że K. Z. dokonując kolejnej darowizny na jej rzecz krzywdzi wierzycielkę L. Z. – jego byłą żonę. Słusznie przy tym Sąd I instancji wskazał, że dokonane pomiędzy K. Z. a pozwaną czynności prawne zostały dokonane pod tytułem darmym. W powyższym zakresie prawidłowo Sąd I instancji ocenił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dając wiary pozwanej co do zawarcia umów darowizny wobec wcześniejszego przekazania K. Z. kwoty 380.000 zł zgodnie z oświadczeniem z dnia 14 marca 2013r.

Nie sposób dopatrzeć się zarzucanego naruszenia dyspozycji art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niewłaściwą ocenę materiału dowodowego w niniejszej sprawie, w szczególności błędną ocenę zeznań świadków. Wbrew twierdzeniom apelującej Sad I instancji w sposób prawidłowy bez przekroczenia granic reguł wyznaczonych dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c. ocenił zeznania świadków. Pozwana odwołując się do zeznań świadków L. Z., K. Z. i M. G. oraz swojego przesłuchania w istocie przywołuje swoje twierdzenia, które były podnoszone przed sądem I instancji, a którym to twierdzeniom w oparciu o całokształt materiału dowodowego Sąd nie dał wiary, przy czym omówił wyniki całego postępowania dowodowego, wyjaśniając przyczyny nie dania wiary zeznaniom świadków zawnioskowanych przez pozwaną. Powyższa ocena dowodów została dokonana prawidłowo i Sad Apelacyjny w całości ją aprobuje i przyjmuje za własną, przy uwzględnieniu – na co również zwrócił Sąd I instancji dowodów z dokumentów, w postaci aktu notarialnego – umowy darowizny z dnia 18 października 2011r., zatem już po wydaniu nakazu zapłaty z dnia 20 stycznia 2010r. w sprawie I Nc 1/10.

Nadto wyrok w sprawie I C 408/10 utrzymujący nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym opisanym wyżej został wydany w dniu 21 maja 2012r. Już po tej dacie , bowiem w dniu 14 marca 2013r. K. Z. oświadczyła, że jest dłużna swojej córce – pozwanej I. G. kwotę 387.000 zł, w związku z czym doszło do ustanowienia na nieruchomościach wcześniej darowanych przez dłużnika K. Z. hipoteki umownej łącznej do kwoty 400.000zł. Z kolei rozporządzenie przez matkę dłużnika – K. Z. na rzecz pozwanej – siostrę dłużnika również miało charakter nieodpłatny, o czym świadczy zawarta w dniu 18 listopada 2013r. umowa darowizny (Rep. A (...)). Apelująca nie dostrzega, że o bezpłatnym charakterze dokonanych rozporządzeń zarówno przez dłużnika na rzecz swojej matki , jak i dalej pomiędzy K. Z. na rzecz pozwanej świadczą zawarte w formie aktu notarialnego umowy darowizny. Zgodnie z art. 2 § 2 prawa notarialnego czynności

notarialne dokonane przez notariusza zgodnie z prawem mają charakter dokumentu urzędowego. Jak podkreśla się w literaturze, nadanie czynności notarialnej (dokonanej przez notariusza w zakresie jego czynności i zgodnie z prawem) charakteru dokumentu urzędowego oznacza wyposażenie tej czynności w moc dowodową przysługującą każdemu dokumentowi urzędowemu w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c. W konsekwencji pozwana zeznaniami świadków – i do tego jako osoby najbliższe zainteresowanymi rozstrzygnięciem na korzyść pozwanej. Takimi osobami niewątpliwie są L. Z. (dłużnik, pierwszy darczyńca i brat pozwanej), K. Z. (matka L. Z. i pozwanej; nadto darczyńca) i M. G. (syn pozwanej) próbowała wykazać, że dokonane rozporządzenia nie miały charakteru bezpłatnego. Powyższe oznacza, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie mógł zostać uwzględniony.

Podobnie nie sposób w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy oraz poczynione wyżej uwagi przyjąć, aby sąd I instancji naruszył dyspozycję art. 527 § 2 k.c. Podkreślić należy, że niewypłacalnym jest ten, w którym majątku brak składników, które zgodnie z obowiązującymi przepisami można zająć na poczet wierzytelności. Niewypłacalność w rozumieniu art. 527 k.c. oznacza stan majątku dłużnika, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko dłużnikowi. Mimo prowadzenia egzekucji z emerytury, to jednak apelująca nie dostrzega, że przepisy regulujące skargę paulińską zrównują czynności powodujące niewypłacalność z tymi, które pogłębiają stan już istniejący. Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie Dłużnik L. Z. wyzbywając się nieruchomości w istocie pogłębił stan niewypłacalności, przy czym powództwo wytoczone w oparciu o przepisy dotyczące skargi pauliańskiej jest uzasadnione gdy stan niewypłacalności (bądź pogłębienia niewypłacalności) istnieje w chwili orzekania przez sąd pierwszej instancji. Decydujące znaczenia ma istniejąca, realna szansa wyegzekwowania należności. Pozwana ogranicza się do wskazania, że przecież egzekucja ze świadczenia emerytalnego jest prowadzona. Nie dostrzega jednak, że przy wartości zobowiązania dłużnika (ponad 140 zł kwoty głównej plus odsetki w wysokości ponad 130.000zł) i wysokości zajętej kwoty ze świadczenia emerytalnego powódka przez długi czas nie uzyska zaspokojenia posiadanej wobec dłużnika wierzytelności. Prowadzona egzekucja jak wynika z zaświadczenia komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym Szczecin Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (k. 360) w okresie od grudnia 2015r. do marca 2017r. zatem przez 16 miesięcy doprowadziła do wyegzekwowania jedynie kwoty 13.383,56 zł, z czego powódka otrzymała 12.336,95zł.

Co do zasady zgodzić się należy z twierdzeniami apelującej, że w przypadku dalszego zbycia na rzecz kolejnej osoby (czwartej) domniemania z § 3 i 4 art. 527 k.c. nie mają zastosowania. Zarówno z paragrafu 3 jak i 4 art. 527 k.c. wyraźnie wynika, że dotyczą one oceny czynności prawnych dłużnika dokonanych z osobą trzecią, a ocenie Sądu podlega czynność prawna dokonana przez osobę trzecią z osobą kolejną – pozwaną w niniejszej sprawie. Mimo zasadności powyższego zarzutu jednak co do zasady rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe. Zgodnie z dyspozycją art. 531 § 2 k.c. w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskana korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczne **albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne**. Zatem wykazanie przez wierzyciela, że „osoba czwarta” działała w złej wierze, wiedząc o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną odnosi się do przypadków rozporządzeń odpłatnych, a z takim rozporządzeniem nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w cytowanym przez apelującą wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r. V CKN 1446/00, z tym, że apelująca nie dość wnikliwie i uważnie przywołuje stanowisko zaprezentowane przez Sąd Najwyższy w tym orzeczeniu. Tymczasem cała teza brzmi: „Przepis art. 531 § 2 k.c. dotyczy rozporządzenia korzyścią uzyskaną przez osobę trzecią na rzecz dalszej osoby, która staje jej następcą pod tytułem szczególnym. Bezpośrednie wystąpienie przeciwko dalszej osobie trzeciej może być skuteczne tylko wtedy, gdy (w wypadku rozporządzenia odpłatnego) osoba ta była w złej wierze, tj. wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Chodzi tu o wiedzę rzeczywistą, i nie jest wystarczające, że dalszy nabywca powinien, przy zachowaniu należytej staranności, wiedzieć o tych okolicznościach. Podobne stanowisko co do konieczności wykazywania dodatkowych przesłanek (złej wiary) w przypadku dalszego rozporządzenia nie będącego rozporządzeniem nieodpłatnym zajął Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w postanowieniu z dnia 23 kwietnia 2012 r. I ACz 711/12. Tymczasem w niniejszej sprawie jak wynika z aktu notarialnego, przy uwzględnieniu okoliczności przywołanych wyżej co do właściwej oceny dowodów

dokonanych przez Sąd I instancji w zakresie nieodpłatnego rozporządzenia lokalami przez osobę trzecią – K. Z. na rzecz pozwanej – zatem powódka jako wierzycielka nie musiała wykazywać złej wiary po stronie pozwanej.

Wreszcie podkreślenia wymaga, że co do zasady prawidłowo Sąd I instancji wskazał, że powódka wykazała wszystkie przesłanki uwzględnienia skargi paulińskiej, o których mowa w § 1 i 2 art. 527 k.c. a nadto znajduje zastosowanie do dłużnika domniemanie, o którym mowa w art. 529 k.c. Pozwana w toku postępowania pozwana nie zdołała wykazać, aby dokonanie przez K. Z. na jej rzecz darowizn dwóch lokali mieszkalnych było czynnością odpłatną i aby K. Z. otrzymała od darczyńcy jakiegokolwiek świadczenie ekwiwalentne z tego tytułu, na co słusznie zwrócił uwagę Sąd Okręgowy.

W konsekwencji apelacja pozwanej podlegała oddaleniu, na podstawie art. 385 k.p.c., jako bezzasadna.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd drugiej instancji orzekł zgodnie z jego wynikiem, z uwzględnieniem art. 98 §1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 108 §1 k.p.c. oraz przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, w brzmieniu obowiązujący w dacie wniesienia apelacji (Dz. U. 2016.1668) - § 2 .p 7 i § 10 u.1 pkt 2 (10.800zł x 75 %). Przegranie postępowania łączy się z obowiązkiem zwrotu kosztów poniesionych przez przeciwnika, czyli powódkę.

Artur Kowalewski Agnieszka Bednarek-Moraś Halina Zarzeczna